

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF TEACHERS DIGITAL COMPETENCE OF THE PEDAGOGICAL UNIVERSITY

У статті проаналізовано аспекти проблеми розвитку цифрової компетентності викладачів закладів вищої освіти. Зазначено, що цифрова компетентність викладача педагогічного університету означає здатність ефективно використовувати цифрові технології та інструменти для поліпшення освітнього процесу й формування та розвитку у здобувачів, майбутніх педагогів, цифрових навичок. Наведено аналіз останніх досліджень з питань розвитку цифрової компетентності педагогів. Звертається увага на те, що високорозвинена цифрова компетентність дозволить викладачам ефективніше використовувати цифрові інструменти для забезпечення більш змістовного навчання шляхом розширення можливостей, індивідуалізації та збільшення доступності навчання, розвитку цифрових навичок здобувачів. Визначено основні кроки, що можуть допомогти викладачу педагогічного університету набути та удосконалити цифрові навички, а саме: визначити свої цілі, вибрати ресурси для навчання, розпланувати свій час, активно практикувати, використовувати реальні завдання, онлайн-спільноти та форуми, бути наполегливим та відкритим до вивчення. Детально охарактеризовано та вказано переваги кожної з п'яти відомих онлайн-платформ, що надають можливості розвитку цифрової компетентності, а саме: Coursera (онлайн-платформа для навчання, на якій можна здобути доступ до курсів та спеціалізації з різноманітних галузей знань, розроблених провідними університетами та організаціями з усього світу); edX (некомерційна онлайн-платформа для навчання, котра надає можливість зареєструватися на курси та отримати майже 3000 сертифікацій від провідних закладів вищої освіти, організацій та компаній з усього світу); Udemy (онлайн-платформа для навчання, що зосереджена на практичному навчанні. Курси на Udemy створюються викладачами з усього світу, вони надаються в аудіо-, відео- та текстових форматах); FutureLearn (онлайн-платформа для навчання, створена Open University та іншими провідними вишами з усього світу, що пропонує спеціально підібрані програми з таких напрямків як інформаційні технології, соціальні науки, бізнес та менеджмент, науки про здоров'я, мистецтво та гуманітарні науки); LinkedIn Learning (онлайн-платформа для навчання, що спеціалізується на курсах з професійного розвитку та роботи з соціальною мережею LinkedIn. Завдяки лекціям та вправам кожен курс є досить інтерактивним та допомагає учасникам зрозуміти основні концепції та застосувати їх у дії). Зроблено висновки про те, що розвиток цифрової компетентності вимагає системного підходу до професійного розвитку викладачів педагогічних університетів, що включає в себе навчання, підтримку та налагодження доступу до

необхідних ресурсів. Окреслено перспективи подальших досліджень означеної проблеми.
Ключові слова: викладач, цифрова компетентність, онлайн-платформа, педагогічний університет, здобувач, навчання, освіта.

The article analyzes the aspects of the problem of the development of digital competence of teachers of higher education institutions. It is noted that the digital competence of a teacher of a pedagogical university means the ability to effectively use digital technologies and tools to improve the educational process and the formation and development of students, future teachers, of digital skills. An analysis of the latest research on the development of digital competence of teachers is presented. Attention is drawn to the fact that highly developed digital competence will allow teachers to more effectively use digital tools to provide more meaningful learning by expanding opportunities, individualizing and increasing the accessibility of learning, and developing the digital skills of learners. The main steps that can help a teacher of a pedagogical university to acquire and improve digital skills are identified, namely: define your goals, choose learning resources, plan your time, actively practice, use real tasks, online communities and forums, be persistent and open to learning. Each of five well-known online platforms that provide opportunities for the development of digital competence is described in detail and the advantages are indicated, namely: Coursera (an online learning platform where you can gain access to courses and specializations in various fields of knowledge developed by leading universities and organizations from all over the world); edX (a non-commercial online learning platform that allows you to register for courses and receive almost 3,000 certifications from leading higher education institutions, organizations and companies from around the world); Udemy (an online learning platform focused on hands-on learning. Courses on Udemy are created by teachers from around the world and are delivered in audio, video and text formats); FutureLearn (an online learning platform created by the Open University and other leading universities from around the world, offering specially selected programs in areas such as information technology, social sciences, business and management, health sciences, arts and humanities); LinkedIn Learning (an online learning platform specializing in professional development and LinkedIn courses. Through lectures and exercises, each course is highly interactive and helps participants understand key concepts and put them into practice). It was concluded that the development of digital competence requires a systematic approach to the professional development of teachers of pedagogical universities, which includes training, support and establishing access to the necessary resources. Prospects for further research of the specified problem are outlined.

Key words: lecturer, digital competence, online platform, pedagogical university, student, learning, education.

УДК 378.126:004.77
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/67.1.58>

Гончарова Н.В.,
аспірантка кафедри педагогіки
вищої школи
Державного вищого навчального
закладу «Донбаський державний
педагогічний університет»

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. В сучасному освітньому середовищі цифрові технології набувають все більшого значення, впливаючи на процеси навчання та викладання. Завдяки цьому виникає необхідність у високій цифровій компетентності викладачів педагогічних університетів, які готують майбутніх педагогів. Проте, розвиток цифрових навичок у викладачів стикається з численними викликами та особливостями.

Перш за все, існує потреба в розробці ефективних стратегій навчання для викладачів, що враховують їх індивідуальні особливості та педагогічний контекст. Важливо враховувати швидкі та постійні зміни в сфері цифрових технологій, що вимагає від викладачів постійного оновлення своїх знань та навичок.

Крім того, необхідно вивчати вплив цифрової компетентності викладачів на якість навчання та успішність здобувачів, а також визначати фактори, що можуть обмежувати її розвиток. Розуміння цих аспектів дозволить розробити ефективні програми підготовки та підтримки викладачів під час інтеграції цифрових технологій у педагогічний процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття цифрової компетентності досліджувало багато українських (В. Биков, Л. Гаврілова К. Гринчишина, Н. Гущина, Л. Карташова, В. Кохан, М. Лещенко, Н. Морзе, К. Осадча, Л. Петухова, С. Прохорова, О. Рассказова, С. Сисоєва, Г. Солдатова, Т. Сорочан, О. Спірін, Я. Топольник, О. Трифонова та ін.) та зарубіжних (Х. Беккер, Й. Грудзієскі, Л. Іломякі, М. Канкаанранта Дж. Крумсквік, Дж. Левенталь, Дж. Маккуейд, А. Мартін, К. Мередіт, Е. Полат, Ц. Скотт, А. Феррарі, Ф. Четвінд та ін.) науковців.

Вчена І. Борсолюк зазначає, що цифрова компетентність закладів вищої освіти є однією з восьми ключових компетентностей для навчання впродовж життя (*key competences for lifelong learning*), яка передбачає впевнене, критичне та відповідальне використання цифрових технологій для навчання, роботи, професійної взаємодії. В епоху цифрового розвитку суспільства наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі є одним з інструментів забезпечення успіху освітньої системи. Тому професійний розвиток педагога сьогодні тісно пов'язаний з інноваційними методами викладання, які дедалі більше ґрунтуються на ефективному та продуктивному використанні цифрових технологій. Це потребує постійного підвищення фахового рівня та розвитку цифрової компетентності, оскільки забезпечення викладачів достатньою цифровою компетентністю є ключовим фактором [1].

Викликає інтерес дослідження науковців О. Буйницької та С. Василенко щодо розробки та створення корпоративного стандарту цифрової компетентності викладача університету з метою підвищення рівня цифрової компетентності, яка визнана однією із ключових компетентностей успішної людини XXI ст., задля підвищення якості освітнього процесу, актуалізації конкурентоспроможності викладачів шляхом оволодіння ними сучасними цифровими компетенціями. Рівень цифрової компетентності викладача визначається в системі е-навчання університету за результатом проходження адаптивного практико-орієнтованого тесту, поступове опанування ними рівневих міні курсів з можливістю вибудовування персональної траєкторії професійного розвитку та відзначенням у персональному кабінеті досягнення відповідного рівня. Підвищення рівня цифрової компетентності сприятиме професійному, науковому зростанню в цілому [2].

Сучасна дослідниця Т. Мотуз наголошує на переосмисленні результатів цифрової компетентності у процесі підготовки та професійного становлення й розвитку вчителя, пропонуючи відмовитися від нинішнього акценту на цифровій грамотності, орієнтованого на навички, на користь ширших моделей цифрових компетентностей, які визнають різноманітні знання, здібності, вміння та ставлення, необхідні вчителям. Цифрова компетентність акцентує соціо-комунікативні аспекти діяльності людини. Досягнення цифрової грамотності є проміжним етапом, який створює умови для формування цифрової компетентності фахівця, зокрема вчителя [4].

Науковці О. Мелашенко, М. Фесенко та інші звертають увагу на те, що сучасний, конкурентоспроможний, успішний освітянин зобов'язаний демонструвати стійкі навички використання інформаційно-цифрових технологій, критичного мислення, стратегічного планування і здатність гнучко реагувати на зміни потреб суспільства. Запровадження дистанційного навчання створило нові вимоги для викладачів: володіти навичками й уміннями використовувати інформаційні ресурси комп'ютерних технологій, працювати з різними видами, носіями електронної інформації, швидко і кваліфіковано здійснювати пошук, відбір необхідних даних із різних джерел, працювати з текстовими файлами. Надзвичайно прогресивним нововведенням є те, що викладач, відповідальний за самоосвіту й безперервний професійний розвиток, може здійснювати їх шляхом формальної, неформальної й інформальної освіти [4].

Дослідниця Л. Петренко визначає, що рівень професіоналізму викладачів має прямо пропорційний вплив на якість професійної підготовки фахівців. Тому вимоги до цифрової підготовки

науково-педагогічних працівників постійно зростають у зв'язку з високими темпами цифровізації економіки і суспільства. Актуальності набуває дослідження цифрової компетентності (суті, структури і змісту), що зумовлює необхідність звернути увагу передусім на діагностичний інструментарій вимірювання рівнів сформованості цифрової компетентності майбутніх викладачів педагогічних вищих закладів освіти [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти накопичено значну кількість ґрунтовних наукових досліджень щодо вивчення проблеми розвитку цифрової компетентності викладачів закладів вищої освіти, проте недостатньо наукових наробок щодо аналізу особливості розвитку цифрової компетентності викладачів педагогічного університету.

Мета статті. Охарактеризувати особливості розвитку цифрової компетентності викладачів педагогічного університету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифрова компетентність викладача педагогічного університету є важливим аспектом розвитку сучасної освіти. Вона означає здатність викладача ефективно використовувати цифрові технології та інструменти для поліпшення освітнього процесу й формування та розвитку у здобувачів, майбутніх педагогів, цифрових навичок. Виокремимо кілька позитивних впливів цифрової компетентності викладача:

1. Розширення можливостей навчання. Цифрові інструменти дозволяють викладачам створювати інтерактивні та захоплюючі уроки, використовувати мультимедійні матеріали, відео, аудіо, веб-ресурси та інші цифрові засоби для удосконалення процесу навчання.

2. Залучення здобувачів. Цифрові технології можуть стимулювати активну участь здобувачів у процесі навчання. Вони можуть брати участь у віртуальних дискусіях, спільно працювати над проєктами, обмінюватися ідеями та матеріалами через цифрові платформи.

3. Індивідуалізація навчання. Цифрові інструменти дозволяють викладачам створювати індивідуальні навчальні матеріали, тестування та завдання, враховуючи потреби та рівень кожного здобувача. Це сприяє персоналізованому навчанню та підтримці різних стилів та темпів навчання.

4. Збільшення доступності. Цифрові технології можуть зробити навчання більш доступним для здобувачів. Вони можуть допомагати вирішувати географічні та фізичні обмеження, дозволяючи навчатися в онлайн-форматі, записувати відеоуроки, використовувати спеціальні програми для здобувачів з особливими освітніми потребами та інше.

5. Розвиток цифрових навичок здобувачів. Цифрова компетентність викладача допомагає стимулювати розвиток цифрових навичок у здобувачів. Вони бачитимуть приклад ефективного використання цифрових інструментів та матеріалів, що спонукатиме їх до їх власного використання та подальшого розвитку.

В цілому, цифрова компетентність викладача допомагає створити більш ефективне та захоплююче освітнє середовище, сприяючи розвитку цифрових навичок у здобувачів та підготовці їх до професійної діяльності у сучасному цифровому світі.

Розвинути цифрову компетентність може бути достатньо просто, особливо з наявністю великої кількості ресурсів та інструментів, доступних в Інтернеті. Наведемо кілька кроків, що можуть допомогти викладачу педагогічного університету набути та удосконалити цифрові навички:

1. Визначте свої цілі. Почніть з визначення конкретних цілей, які ви хочете досягти у цифровій сфері. Це може бути навчання основ програмування, веб-дизайну, використання соціальних мереж для навчання або будь-яких інших конкретних навичок, які ви бажаєте розвинути.

2. Виберіть ресурси для навчання. Існує безліч ресурсів, що пропонують онлайн-курси, вебінари, відеоуроки та інші матеріали для навчання цифрових навичок. Виберіть декілька надійних ресурсів, що відповідають вашим потребам та вподобанням. Наприклад, ви можете скористатися платформами такими, як Coursera, Udemy, Codecademy, LinkedIn Learning, Khan Academy та іншими.

3. Розплануйте свій час. Встановіть регулярний графік для навчання цифрових навичок. Вкажіть час у своєму розкладі, коли ви будете присвячувати час навчанню. Поставте собі мету вивчати певну кількість матеріалів або виконувати практичні завдання щотижня.

4. Практикуйте активно. Одним з найважливіших аспектів навчання цифрових навичок є практика. Використовуйте отримані знання на практиці, розв'язуйте завдання, розробляйте власні проєкти та експериментуйте з різними інструментами. Це допоможе вам зрозуміти та закріпити отримані навички.

5. Використовуйте реальні завдання. Спробуйте використовувати свої цифрові навички у реальних ситуаціях. Наприклад, якщо ви вивчаєте цифрові інструменти для організації освітнього процесу, спробуйте запустити власний освітній онлайн-проєкт або онлайн-ресурс.

6. Використовуйте онлайн-спільноти та форуми. Приєднуйтеся до онлайн-спільнот і форумів, де ви можете спілкуватися з іншими викладачами та експертами у вибраній вами цифровій галузі. Обмінюйтеся досвідом, задавайте питання та отримуйте цінні поради.

7. Будьте наполегливими та відкритими до вивчення. Навчання цифрових навичок вимагає часу, наполегливості та відкритості до нових ідей та технологій. Будьте готові до викликів та ставте перед собою високі стандарти, але не забувайте, що успіх вимагає часу та практики.

Наразі на ринку існує багато онлайн-платформ для розвитку цифрової компетентності викладачів, серед яких можна відзначити такі:

1. Coursera Coursera – це онлайн-платформа для навчання, на якій можна здобути доступ до курсів та спеціалізацій з різноманітних галузей знань, розроблених провідними університетами та організаціями з усього світу. На Coursera можна зареєструватися як студент та записатися на безкоштовні або платні курси, що можуть бути здійснені в режимі онлайн з будь-якої точки світу. Учасники отримують доступ до відеолекцій, тестів, домашніх завдань та можуть спілкуватися з іншими студентами та викладачами через форуми та чати в режимі реального часу. Coursera пропонує сертифікати після успішного завершення курсів, що допоможуть підвищити кваліфікацію та знайти роботу в майбутньому.

2. edX – це некомерційна онлайн-платформа для навчання, котра була започаткована Масачусетським технологічним інститутом та Гарвардським університетом у 2012 році. Ця платформа надає можливість зареєструватися на курси та отримати майже 3000 сертифікацій від провідних закладів вищої освіти, організацій та компаній з усього світу. Курси на edX можуть також бути безкоштовними або платними, в залежності від вимог викладача. Учасники можуть виконувати вправи, проходити тести, отримувати повідомлення та інші відомості за допомогою системи управління навчанням edX.

На edX надається доступ до курсів з таких галузей знань, як бізнес, інформаційні технології, інженерія, право, мови та багато інших, із залученням провідних експертів та викладачів по всьому світу. Учасники можуть набути нових знань та навичок із будь-якої точки світу, уроки можуть бути переглянуті в режимі онлайн або завантажені з оплатою. Успішне завершення курсів може призвести до отримання сертифікатів, що можуть підвищити конкурентоспроможність на ринку праці та розширити кваліфікацію.

3. Udeу – це онлайн-платформа для навчання, що зосереджена на практичному навчанні. На цій платформі можна зареєструватися як студент і вибрати один із більш ніж 130000 курсів. Курси на Udeу створюються викладачами з усього світу, вони надаються в аудіо-, відео- та текстових форматах.

Udeу пропонує курси з різних галузей знань, таких як програмування, бізнес, маркетинг, дизайн, освіта та багато інших. Курси можуть бути виконані

в режимі онлайн з будь-якого місця і в будь-який зручний час. Учасники курсу можуть обговорювати курси в дискусійних групах, спілкуватися з викладачами та іншими учасниками курсу.

Кожен курс на Udeу є окремим навчальним модулем, що оцінюється за допомогою відгуків від учасників, що налає можливість оцінити якість курсу перед реєстрацією. Курси на Udeу можуть бути безкоштовними або платними, залежно від вимог викладача. Після успішного завершення курсу учасник отримує сертифікат, що свідчить про пройдений курс.

4. FutureLearn – це онлайн-платформа для навчання, створена Open University та іншими провідними вишами з усього світу. На платформі доступно більше ніж 2000 курсів з найрізноманітніших галузей знань, що можна вивчати як безкоштовно, так і за розумною оплатою. FutureLearn пропонує спеціально підібрані програми з таких напрямків як інформаційні технології, соціальні науки, бізнес та менеджмент, науки про здоров'я, мистецтво та гуманітарні науки.

Учасники курсу отримують доступ до відеолекцій, тестів, інтерактивних завдань та можуть спілкуватися з іншими учасниками та викладачами через форуми та чати на платформі. Крім того, на FutureLearn можна пройти курси в режимі онлайн з будь-якого місця та зручний для себе час. Кожен курс має певні дедлайни для вирішення задачі, пройшовши які ви отримаєте сертифікат про успішне завершення курсу.

FutureLearn пропонує короткі курси, що складаються з одного-трьох уроків, різноманітні вебінари, круглі столи та інші формати навчання, що допомагають підвищити рівень професійної компетенції та знань, роблячи навчання більш цікавим та зручним.

5. LinkedIn Learning – це онлайн-платформа для навчання, що спеціалізується на курсах з професійного розвитку та роботи з соціальною мережею LinkedIn. Платформа була запущена у 2016 році під назвою Lynda.com, після того, як була придбана LinkedIn.

На LinkedIn Learning можна знайти більше 16000 курсів з відеоуроками, що покривають більш ніж 25 галузей знань, включаючи менеджмент, маркетинг, інформаційні технології, дизайн та інші. Викладачі платформи – провідні фахівці, які діляться практичними знаннями та останніми тенденціями у своїх галузях.

Курси на LinkedIn Learning можуть бути виконані в режимі онлайн чи мобільних пристроях шляхом встановлення додатку. Кожен курс складається з низки відеоуроків, що можна переглядати в будь-який зручний час. Завдяки лекціям та вправам кожен курс є досить інтерактивним та допомагає учасникам зрозуміти основні концепції та застосувати їх у дії. Курси на LinkedIn

Learning також мають можливість підключення до вашого профілю LinkedIn, що допоможе вивченню на новому навчальному матеріалі та просуванню у кар'єрному розвитку.

Загалом, навчитися цифровій компетенції може бути просто, якщо ви зосередитесь, знайдете відповідні ресурси та приділите достатньо часу та зусиль для вивчення та практики.

Висновки. Сучасний педагог повинен не лише володіти цифровими навичками, але й постійно вдосконалювати їх, оскільки технології швидко розвиваються. Розвиток цифрової компетентності вимагає системного підходу до професійного розвитку викладачів педагогічних університетів, що включає в себе навчання, підтримку та налагодження доступу до необхідних ресурсів.

Важливо враховувати вплив цифрової компетентності викладачів на якість та результативність навчання майбутніх педагогів. Інтеграція цифрових технологій в педагогічний процес має стимулювати активність здобувачів та підвищувати якість освіти. Адаптація викладачів до постійних змін у цифровому середовищі вимагає гнучкості та здатності вчитись новому.

Перспективним вважаємо подальше дослідження проблеми розвитку цифрової компетентності викладачів сучасних педагогічних закладів вищої освіти в залежності від спеціальності підготовки здобувачів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Борсолюк І. Розвиток цифрової компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти*. 2023. С. 25–27. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/59823>
2. Буйницька О., Василенко С. Корпоративний стандарт цифрової компетентності викладача університету. *Електронне наукове фахове видання «ВІДКРИТЕ ОСВІТНЄ Е-СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»*. 2022. № 12. С. 1–20. URL: <https://www.openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/2414-0325.2022.121/396>
3. Масові відкриті онлайн-курси як інструмент удосконалення цифрової компетентності викладача / Мелашченко О.І. та ін. URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/20569/3/onlain_kursy.pdf
4. Мотуз Т. Дослідження особливостей та структури цифрової компетентності як складника професіоналізму сучасного вчителя. *Перспективи та інновації науки*. Серія «Педагогіка». 2024. № 1(35). С. 286–294. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/8612/8659>
5. Петренко Л. Цифрова компетентність майбутнього викладача закладу педагогічної вищої освіти у науковій педагогічній літературі. *Цифрова трансформація освіти та науки: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 02–03 березня 2023 р.* / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків, 2023. С. 129–134. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/735032/1/Цифрова%20трансформація%20освіти%20та%20науки.%202023-сторінки-130-135.pdf>